

El maig de 1946 vaig visitar per primera vegada Barcelona. M'havia proposat de sojornar-hi interinament, com a professional jove, curiós i rodamón que era aleshores. Tanmateix, Barcelona havia d'esdevenir la meua residència definitiva. En aquesta decisió irrevocable, hi va tenir molt a veure Girona.

Un company dels temps de llicenciatura a la Universitat de Granada, Manuel Alcalde, advocat de l'Estat amb destinació a Barcelona, em va oferir compartir pis a l'Eixample, on l'ambient, segons em deia, era ben falaguer per molts motius: amistosos, culturals i polítics i tot. Ambdós ens havíem avingut força, en aquest sentit, durant els últims cursos d'universitat, i, damunt de les inquietuds juvenils, ens hi planava el trist final -vencedors i vençuts- de la proppassada guerra civil.

Pocs dies després d'haver arribat, amb la primavera en bell esplet, els amics organitzaven una excursió en autocar per diferents llocs de la Costa Brava: Blanes, Lloret, Tossa, Sant Feliu de Guíxols, Santa Cristina d'Aro... Massa!, si hi ha la sort de tenir al seient del costat una nova amiga barcelonina, inquieta i resplendent. A la sobretaula, a l'aire lliure, en un turó de cara al mar, entre pins i alzines, els déus mediterranis ens feren ofrena del miracle d'aquella aparició. *Quí tira pedretes tira amorettes*, fou la primera frase que vaig

aprendre en català. Des d'aleshores, Girona seria el meu segon territori.

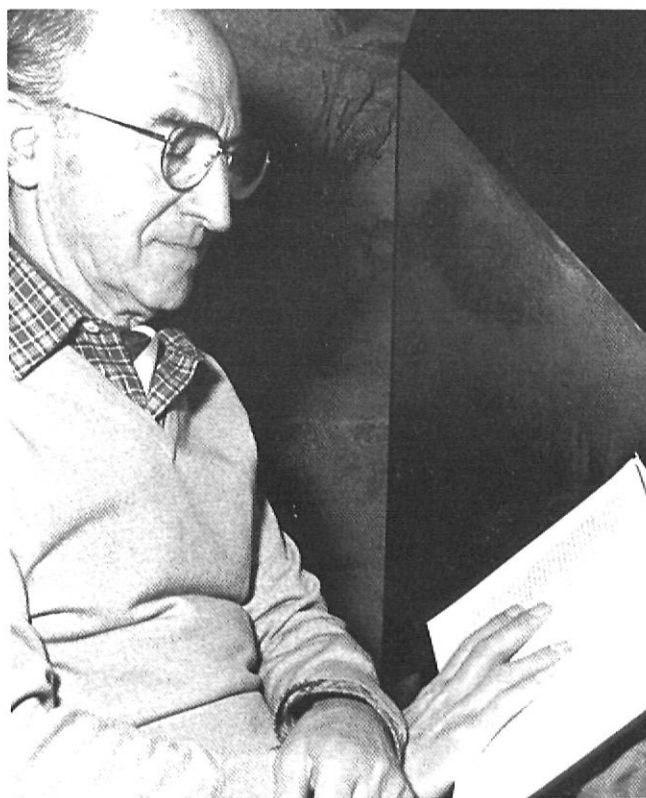
Van sovintejar les descobertes dels racons i de la gent, els contactes cada cop més amplis i amistosos, els vineles més i més profunds i entusiastes.

Puigcerdà fou la primera residència matrimonial-conseqüència inevitable d'aquella bella trobada a les terres gironines-, tot i que la casa paterna s'assentava a Barcelona.

Aquell any, a la Cerdanya, el salconduit fronterer, a manca de passaport, ens va permetre de recórrer bona part del Pirineu, els seus paisatges íntims i grandiosos i les seves rutes romàniques. Com a "amic de la France", la primera visita a París. El passí fronterer ens va fer la mercè de gaudir d'un dels més importants concerts de Pau Casals, a Prada, amb la satisfacció afegida de poder saludar el mestre i bescanviar-hi impressions, més polítiques que artístiques. Barcelona fou el centre de les seves activitats culturals. A la primera tertúlia de poetes i pintors -Ciriot, Manuel Segalà, Garcés, Pere Pruna...-, en van seguir d'altres, com la del *Grill Room*,

amb alguns membres del *Dau al Set* i altres amics pintors i escultors. La minoritària revista *La Calandria*; el setmanari *Revista*, de grans pretensions culturals i polítiques. Amb el *Club 49*, exposicions, concerts, viatges... Després, l'*Associació d'Artistes Actuals*, els *Salons de Maig*, el frustrat *Museu d'Art Contemporani*...

Girona, porta cap a la llibertat

Hom lluitava per la modernitat artística i, en el fons, també, per la modernitat política. Les activitats s'ampliaven i s'eixamplaven per tot Catalunya. Calia recuperar el passat immediat i l'entusiasme juvenívol, a fi de saltar cap endavant des de l'últim vagó. L'espai natural on es projectaven totes aquelles activitats dels anys quaranta i cinquanta era tot Catalunya. Tothora hi havia relació amb les comarques i presència en elles. Per realitzar un dels primers números de *Revista*, vaig anar a Portlligat a fi d'entrevistar Dalí. Fou la primera vegada que em vaig trobar amb el pintor. Em va obrir les portes -i l'amistat amb un dels més insòlits personatges del nostre país i del nostre temps- Albert Puig i Palau; per telèfon. Al cap d'uns mesos -a la tardor de 1953- el vaig tornar a visitar amb Eugeni d'Ors, i vam parlar, entre altres coses, de les terres del cap de Creus i de la Lúdia de Cadaqués. Arran de les trobades amb Dalí, vaig publicar un llibre sobre la seva figura i la seva obra, molt i difós avui dia i traduït a diferents idiomes.

Una de les festes populars que em va colpir especialment fou la representació de Verges, el Dijous Sant. Com gairebé sempre, vam llogar un autocar per assistir-hi. Alguns privilegiats hi van anar amb el seu cotxe. El turisme encara no havia arribat. L'ambient era íntim i popular. Els vestits dels actors, casolans i molt senzills. L'escenari obert, i no es pagava entrada. La *Dansa de la*

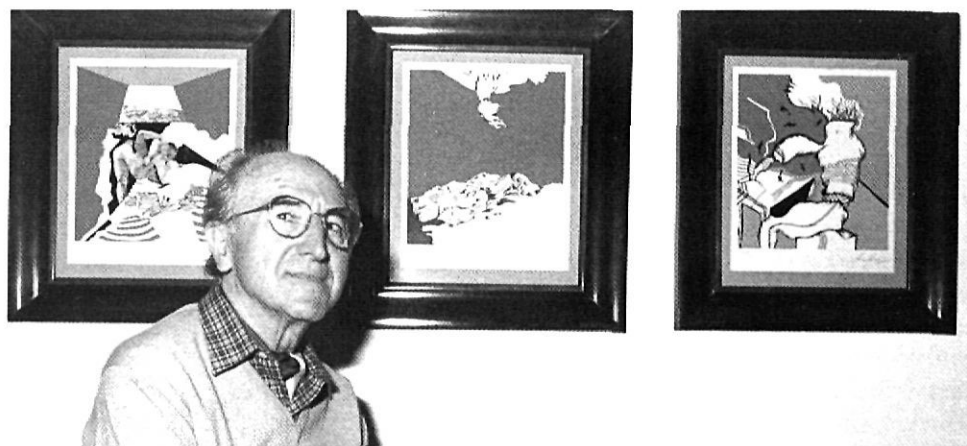
Mort, amb els llums apagats, resseguint els carrers -amb olor de quadra- que tremolaven amb la dèbil llum dels blens de les closques de cargol, i el cru realisme de la representació, produïen un espectacle cor-prenedor. Guinovart ho va recollir més tard en una de les obres mestres de la seva pri-

mera època. Al cap d'uns anys, al pic del "boom" turístic, vaig voler-ho recordar: fou decebedor.

Al final de la dècada dels cinquanta, *l'art modern a Espanya ja pot caminar sol*, com va dir Eugeni d'Ors. S'hi havia contribuït prou des de Barcelona i des de Catalunya en general, en haver acollit, als *Salons dels Onze*, a Nonell i als joves artis-

Per a C. Rodríguez Aguilera,
Can Colom de Mont-ras és el lloc insuperable

tes catalans de la postguerra. La modernitat política, en canvi, es retardava més del que calia i del que s'esperava. La feina dels artistes i dels crítics -que n'eren els companys de viatge- començava a presentar aspectes d'un significat polític ben clar. Representació popular, exposicions per la pau, participació en tancades i assemblees, excursions setmanals per comprar llibres prohibits o per veure pel·lícules censurades... Girona esdevingué, aleshores, per la

Jonquera, una porta cap a la llibertat. Motiu i pretext per visitar els pobles i gaudir dels paisatges.

En aquell moment vam veure la necessitat d'un segon habitatge. Era bo que els dos fills, en els primers i decisius anys de formació, contrastessin i equilibrassin la paradoxa rural-ciudadà. (Encara avui, el Baix Empordà, continua essent per a ells, tot i que han viatjat molt, i per països ben diversos, el *lloc insuperable*). No cobjàvem pas un lloc concret, sinó que estimàvem la contrada en general. L'arquitecte Pratmarsó, que aleshores havia triat Mont-ras per llegir i per meditar, per assajar música i fins i tot per treballar, em va parlar d'una casa senzilla i recuperable, de can Colom, a la vora la seva. Des d'aleshores -1959- la casa i l'entorn es refan i canvien, a poc a poc, però sense torbar-se, com si fos un organisme viu i exigent, com un procés artístic i conceptual que t'imponeix exigències. El respecte de Pratmarsó per l'arquitectura popular del Baix Empordà és prou palès. De la resta de l'obra, rigorosament creativa i moderna, també n'ha deixat exemples admirables per aquestes contrades. Sobre el seu caràcter, Salvador Pàniker n'ha remarcat la vitalitat, l'extroversió, el colossal renixentisme, els ulls clars i la curiositat inexhaurible. A Palafrugell, s'hi alça avui un sobri, modern i expressiu monument escultòric, en recordança d'ell.

En una de les meves primeres visites a la masia de Josep Pla, a Llofriu, molt propera a can Colom,

l'escriptor em va evocar els records de la seva infantesa a can Colom, que era propietat de la seva àvia. Al cap de poc va conèixer la nova ambientació, en una tertúlia cordial, i va expressar la seva complaença, tot i que va rebutjar amb claredat definitiva algunes obres modernes que, com a contrast, s'hi havien introduït.

D'aleshores ençà, molts intel·lectuals catalans, de fora de Catalunya i estrangers i tot, han visitat can Colom i aquests contorns. Américo Castro, durant els últims anys de la seva vida, va estiuejar a les terres gironines, on va morir, a Lloret de Mar, el 25 de juliol de 1972. Aquella nit, la Mercè i jo, Carmen Castro i Xavier Zubiri, vam vetllar ben sols les despulles d'una de les personalitats més remarcables de la cultura espanyola del nostre segle.

Des que ens vam conèixer, el 1964, no oblidava mai la seva esperada visita anual a can Colom, on acudia gairebé sempre acompanyat del Dr. Duarte.

Durant els anys en què he participat en la política activa de la nostra democràcia, sovint ens han visitat dirigents de quasi tots els grups parlamentaris. Els artistes en general, i els barcelonins, especialment, amb casa pròpia a la comarca o a les comarques veïnes o sense habitatge en aquestes terres, sempre ens hi han trobat i ens han acompanyat.

En aquests darrers anys, fa l'efecte, moltes vegades, que l'ambient cultural de Barcelona -la ciutat per excel·lència- vingui a sojornar ací, per escoltar un concert, per assistir a una conferència o per visitar una exposició.

De tant en tant, Girona fa el miracle de refondre ruralia i ciutadania, tràfec i repòs, naturalesa i cultura, en dosis de nivell ben respectable. Però a mi, a més a més, i sobretot, m'envaeix un sentiment com el que va amarar Zabaleta, el qual, després d'una visita ràpida i entusiasta a la Costa Brava, va resumir, tot recordant el nostre lloc comú de naixement, la seva impressió, amb el més gran dels elogis possibles:

Això és com la serralada de Quesada, però amb mar.

Cesáreo Rodríguez-Aguilera

Cesáreo Rodríguez-Aguilera és ex-senador per Barcelona i Magístrat del Tribunal Suprem, jubilat.

